

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет мистецтв

**ЕСТЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ
ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ
МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН**

МАТЕРІАЛИ
III Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Умань, 9-10 квітня 2020 року)

Умань
2020

УДК 37.091.12.011.3-051:7](06)

E86

Редакційна колегія:

Терешко І. Г. (головний редактор) – декан факультету мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент;

Побірченко О. М. (відповідальний редактор) – доцент кафедри образотворчого мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук;

Андрощук Л. М. – завідувач кафедри хореографії та художньої культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, професор;

Музика О. Я. – завідувач кафедри образотворчого мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент;

Семенчук В. В. – завідувач кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, заслужений працівник культури України, доцент;

Радзівіл Т. А. – доцент кафедри інструментального виконавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук.

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету мистецтв
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 12 від 8 травня 2020 року)*

E86 **Естетичні** засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 9–10 квіт. 2020 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т мистецтв ; [редкол.: Терешко І. Г. (голов. ред.), Побірченко О. М. (відпов. ред.), Андрощук Л. М. [та ін.]. – Умань : ВІЗАВІ, 2020. – 184 с.

У збірнику опубліковані наукові тези та статті, в яких розкрито актуальні питання мистецької освіти, окреслено вектор європейського та національного розвитку.

Розраховано на спільноту науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, учителів та студентів – усіх хто цікавиться проблемами сучасної мистецької освіти.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

УДК 37.091.12.011.3-051:7](06)

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2020

<i>Миронова Г. В.</i> ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА.....	64
<i>Могілян К. С.</i> ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА.....	66
<i>Музика О. Я.</i> ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВИЙ ЧИННИК ТВОРЧОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	70
<i>Огризько Д. Г., Базильчук Л. В.</i> ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ НАВИЧОК В УЧНІВ.....	74
<i>Петрова Н. П.</i> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ.....	76
<i>Пічкур М. О.</i> ОСНОВНІ ПРОФЕСІОРГАФІЧНІ ДЕСКРИПТОРИ РЕЗУЛЬТАТІВ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.....	79
<i>Побірченко О. М.</i> УКРАЇНСЬКЕ НАЇВНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ.....	83
<i>Присяжнюк Я. С.</i> ДЖАЗОВІ ТРУБАЧІ ХХ СТОЛІТТЯ: ВИКОНАВСЬКІ ПОРТРЕТИ.....	88

4. Ліненко А. Ф. Готовність – як передумова творчої педагогічної діяльності // Формування творчої особистості вчителя для оновлюваної національної школи: в 2 ч. Умань: УДПІ, 1993, Ч. 1. С. 104–105.

5. Сластенин В. А. Профессиональная готовность учителя к воспитательной работе: содержание, структура, функционирование. М., 1982. 180 с.

Пічкур М. О.

ОСНОВНІ ПРОФЕСІОРГАФІЧНІ ДЕСКРИПТОРИ РЕЗУЛЬТАТІВ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У сучасних умовах світової глобалізації людство зміщує свій інтерес від технократичних до антропогенних цінностей, що вимагає від кожного індивіда засвоєння естетичної культури та формування моделі відповідної поведінки для подальшого розвитку й реалізації творчого потенціалу. У цьому контексті мистецька освіта стає першорядною серед пріоритетів цивілізованого суспільства. Адже вона позиціонується як творчо-розвивальний та особистісно-формувальний процес, що ґрунтується на аксіологічних та гуманістичних засадах створення гармонійного і комфортного середовища проживання широких верств населення.

У контексті методології гуманістичного підходу слушною є думка О. Пономарьової, що особливим питанням мистецької освіти залишається необхідність формування відповідального ставлення майбутніх фахівців до надбань культури, до особистої художньо-творчої діяльності, результати якої завжди впливають на людину як споживача певних артефактів [4, с. 57]. Із урахуванням цього, сучасний митець у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти має набути статусу справжнього майстра своєї справи, здатного продукувати об'єктивно ціннісні художні твори.

У «Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», міститься номенклатура спеціальностей щодо образотворчого мистецтва. За

галуззю знань 01 Освіта – 014 Середня освіта (образотворче мистецтво). Шифр 02 Культура і мистецтво охоплює такі коди і найменування спеціальностей: 022 Дизайн; 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. За шифром 19 Архітектура та будівництво – 191 Архітектура та містобудування. Згідно з цим, у вищих закладах освіти України готують майбутніх учителів образотворчого мистецтва, дизайнерів, художників-графіків, живописців, скульпторів, майстрів декоративно-прикладного мистецтва, реставраторів та архітекторів.

Найважливішим та уніфікованим сегментом системи вищої освіти із зазначених спеціальностей є образотворча підготовка, за якою, згідно з Національним класифікатором України ДК 003:2010 «Класифікатор професій», випускники мистецького вишу мають здобути відповідну кваліфікацію, що в Законі України «Про вищу освіту» (2014) позначається у формі «дублінських дескрипторів», тобто результатів навчання.

«Дескриптор» (з англ. Descriptor – описувач, указівник) – це стандартизоване, ключове або базове поняття, що міститься в тезаурусі (словнику) певної галузі знань. Термін «професіографія» походить від лат. «professio» – постійний фах, джерело існування та грец. «γραφο» – пишу. Звідси, словосполучення «професіографічний дескриптор» означає основні репрезентативні ознаки тієї чи іншої професійної кваліфікації.

В історії китайської філософії мистецтва відомий факт диференціації художників на ранги відповідно до їхніх переваг щодо активізації певних психофізіологічних детермінант образотворення – око, рука, серце, розум. Згідно з цим, художник-візуал довіряє зору беззастережно і малює, що і як бачить. Майстер рукоремесла віртуозно володіє технологією художніх матеріалів, його роботи прекрасні і технічно досконалі, але позбавлені енергетики. Кардіомитець завжди прагне не залишити нікого байдужим від споглядання твору, але його роботи недостатньо грамотні в зображувальному і технологічному планах. Художник-мудрець глибоко усвідомлює, що він робить, навіщо і чому створює ту чи ту картину, але його креатив домінує, підпорядковуючи всі виражальні засоби процесу втілення ідеї.

Отже, око і рука працюють на відтворення реальності. Почуття організують образ і роблять зображення максимально виразним. Від усвідомлення того, ким хоче і має стати художник відповідно до

обраного фаху, ураховується специфіка його образотворчої підготовки. Але в будь-якому разі її основою є тривалий, наполегливий і працелюбний вишкіл реалістичної зображальної грамоти і художньої майстерності. Про це свідчить багатий вітчизняний мистецько-освітній досвід, що зафіксований у теоретико-практичній спадщині видатних художників-педагогів. Так, Д. Кардовский наголошував, що вчитися малювати необхідно довго, вдумливо, розумно, наполегливо, вивчаючи природу, адже майстерність – це, передусім, результат важкої праці.

За твердженням І. Левіна, образотворча підготовка майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей є симбіозом її різних моделей: канонічної (відтворення зразків), академічної (відображення об'єктивної реальності), етнокультурної (засвоєння художніх традицій), культурно-синтетичної (діалог культур), діяльнісної (активне варіювання засобів зображення), креативної (авторський пошук образотворчих засобів), довільної (за індивідуальним вибором самовираження) [3, с. 54–55]. Проте, якими б специфічними не були результати образотворчої підготовки щодо зазначених її моделей, основними уніфікованими професіографічними дескрипторами для кожної мистецької спеціальності слід визнати «зображальну грамоту» і «художню майстерність».

Загальну сутність поняття «зображальна грамота» полягає у володінні системою законів і правил образного відображення дійсності художніми засобами різних видів мистецтв. Якщо його розглядати в образотворчому контексті, то конкретика виявиться в умінні і навичках митця ілюзорно відтворювати реальні об'єкти чи явища на зображувальній площині графічними, колірними, світло-тіньовими, формотворними та іншими засобами. Така грамотність формується у студентів у процесі вивчення таких фахових дисциплін, як «Рисунок», «Живопис», «Скульптура», «Композиція», «Перспектива», «Пластична анатомія», «Кольорознавство», «Історія мистецтв», які зумовлюють перебіг та результативність образотворчої підготовки.

В окресленому значенні зображувальна грамота є лише першоосновою для становлення і розвитку художньої майстерності, що, за визначенням А. Гордаша, є «провідною професійно-індивідуальною якістю митця у вимірах його непересічного естетичного смаку, талановитості, геніальності, умілості, вправності, ремісничості, мистецькості, артистизму, досвідченості та здатності

захоплено продукувати об'єктивно-ціннісні твори, що мають провідні ознаки художності, естетичності, образності, досконалості, витонченості, шедевральності» [2, с. 7]. Це означає наявність певного дисонансу.

По-перше, дисбаланс між реалістичністю зображення і художньою цінністю того, що змальовано. Адже іноді суворе дотримання положень зображальної грамоти шкодить емоційному й образному сприйняттю твору, що набуває рис штучності. Практика свідчить, що найчастіше художньо-образні пошуки митця виглядають переконливіше, ніж максимально реалістично, правдиво і технічно майстерно виконані зображення. З історії мистецтва відома оповідь про І. Гете, який, будучи свідком того як відвідувачі літнього кафе сплутали справжні плоди винограду з майстерно змальованим гроном цих ягід та мухами них, сказав: «Не все те є мистецтвом, на що сідають мухи». Звісно, це жартівлива сцена, але вона цілком образно показує, що істинну цінність художньої творчості визначає не лише скрупульозне реалістичне зображення, а дещо більш складне.

По-друге, відчутний дисонанс між зображальною грамотою як домінантою процесу образотворчої підготовки майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей у вищій школі і критерієм художності студентських навчально-творчих продуктів. Тобто те, що добре виконано з кута зору реалістичності зображення, може мати незначну художню цінність. Натомість поняття «художність» має два значення: образність відтворення дійсності у творі та його естетична довершеність як єдність змісту і форми. При цьому якість художньої форми, як слушно наголошує Ю. Юхимик, визначається володінням «школою майстерності», здатністю добрати особливий комплекс засобів художньої виразності, забезпечити неповторність художнього конструювання, продемонструвати дійсно творче натхнення й оригінальність творчого мислення [5, с. 23].

По-третє, невідповідність між зображальною грамотою в опануванні її академічних основ та якістю образотворення в контексті реалістичного відтворення ілюзії предметів і явищ дійсності. Іншими словами, грамотне зображення не завжди засвідчує непересічний художній смак його автора. На переконання В. Бичкова, «художність є свого роду «відбитком», матеріалізацією високого смаку майстра в його творі за умови, звісно, що він вільно володіє технічними навичками у своєму виді мистецтва» [1, с. 225]. Згідно з цим, художність охоплює весь процес становлення твору згідно з нормами і вимогами мистецтва – мімезису, композиції, художнього образу.

Отже, у процесі образотворчої підготовки майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей у вищій школі найважливішим є врахування її результативності у вимірах таких основних професіографічних дескрипторів, як «зображальна грамота» і «художня майстерність», оскільки завдяки ним відкриваються широкі перспективи для подальшого професійного становлення і розвитку, художньо-творчої самореалізації і самовдосконалення впродовж життя.

Список використаних джерел

1. Бычков В. В., Маньковская Н. Б. Художественность как метафизическое основание эстетического опыта и критерий определения подлинности искусства. *Вестник славянских культур*. 2017. № 43. С. 220–241.
2. Гордаш А. М. Формування основ художньої майстерності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук, спец.: 13.0004. Умань, 2020. 20 с.
3. Левин И. Л. Парадигмальный анализ моделей архитектурно-художественного образования: классификация, перспективы реализации. *Казанский педагогический журнал*. 2016. № 4 (117). С. 53–58.
4. Пономарьова О. М. Методологічні засади підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Психолого-педагогічні науки*. 2013. № 1. С. 56–60.
5. Юхимик Ю. В. «Contemporary Art»: симуляція мистецтва. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2013. № 31. С. 17–24.

Побірченко О. М.

УКРАЇНСЬКЕ НАЇВНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Сучасна молодь має знати, що українська культура – одна із унікальних європейських культур. Вона формувалась на традиціях,